

Saneringsnytt nr 1 2009

Byllesjuka – påvisning etter sanering

Fra 2007 til i dag er det gjennomført over 20 000 analyser av antistoff mot byllesjuka i blodprøver fra sau og geit. Tidligere har vi overvåket byllesjuka i sanerte flokker gjennom å teste de eldste dyra i flokken for antistoff og registrere synlige byller. Ved funn av antistoff i de eldste dyra og/eller ved påvisning av byllesjuka bakterien har alle dyr i flokken blitt testa for antistoff og dyr som viser antistoff har blitt slaktet.

Tilgangen på en nyere laboratorietest fra 2007, har gjort prosjektet i stand til å intensivere overvåkning av byllesjuka antistoff.

I forbindelse med at det i 2008 ble påvist klinisk byllesjuka i 7 besetninger etter sanering (4 av dem i samme miljø i Telemark og 3 i Troms) ble det gjort undersøkelser av antistoffnivået mot byllesjuka hos alle geitene i disse besetningene og en del av kontaktbesetningene. Det ble testet både på nyuttatte prøver, og i noen besetninger har en funnet frem prøver tatt til CAE testing tidligere år – og analysert alle prøver tatt etter sanering, opp til 4 år bakover i tid. To av de 7 besetningene var sanert i 2007. De andre 5 sanerte tidligere og blodprøver viser at de har hatt smittestoffet i besetningene sine i flere år.

TINE Mastitlaboratoriet i Molde har en tankmelktest for byllesjuka antistoff under utprøving. Utkast til rapport for foreløbig utprøving var klar i januar 2009. Dersom vi lykkes med å få den godkjent, vil vi kunne få et billig og effektivt verktøy i byllesjuka overvåkingen. Per i dag vet vi ikke eksakt hvor grensen mellom negativ og positiv er på denne testen, men den viser er stor forskjell på nivået i melk fra usanerte og sanerte besetninger.

Flertallet av usanerte besetninger viser verdier langt over de nivåer som de fleste sanerte besetningene ligger på. Vi har noe nytte av tankmelktesten allerede som en indikator på hvilke sanerte besetninger en vurderer å gjennomføre individtesting i. Slik sett kan vi allerede nå få informasjon til bruk i overvåkningssammenheng..

Videre oppfølging av byllesjuka

Testmaterialet vi hadde tilgjengelig i høst ble lagt frem for Norges Veterinærhøgskole ved professor Gudmund Holstad. Det er kjent at byllesjuka bakterien kan ligge "skjult" i småfe lenge uten at det blir synlige utvendige byller. Det er nå gjort undersøkelser i langt flere enn de 7 besetningene som hadde byller i 2008. De siste 2 årene er det testa 9618 prøver fra 89 besetninger etter sanering. 4,8 % av prøvene viser antistoff mot byllesjuka.

I 25% av flokkene finnes ingen antistoff positive geiter. I 63% av de testa flokkene finnes fra 1 - 10 10 antistoffpositive geiter. I 12 % av flokkene finnes 10-65 antistoffpositive geiter. Det er i februar påvist antistoff mot byllesjuka i en sanert besetning i Akershus, en i Østerdalen, en i Hordaland, en i Sunnfjord, to i Nordfjord, tre i Gudbrandsdalen og tre i Troms. Av disse 14 besetningene er det 8 hvor det kun er funnet ett dyr som tester positivt på antistoffer, og to hvor det er to positive. Det har vært kjøpt inn kje til flere av disse fra

selgerbesetninger som vi i ettertid kan dokumentere hadde byllesjukemitte på salgstidspunktet. Videre undersøkelser av 10 sanerte besetninger, der vi har analysert for byllesjuka på tidligere uttatt prøver, viser antistoffer mot byllesjuka helt siden saneringsåret.

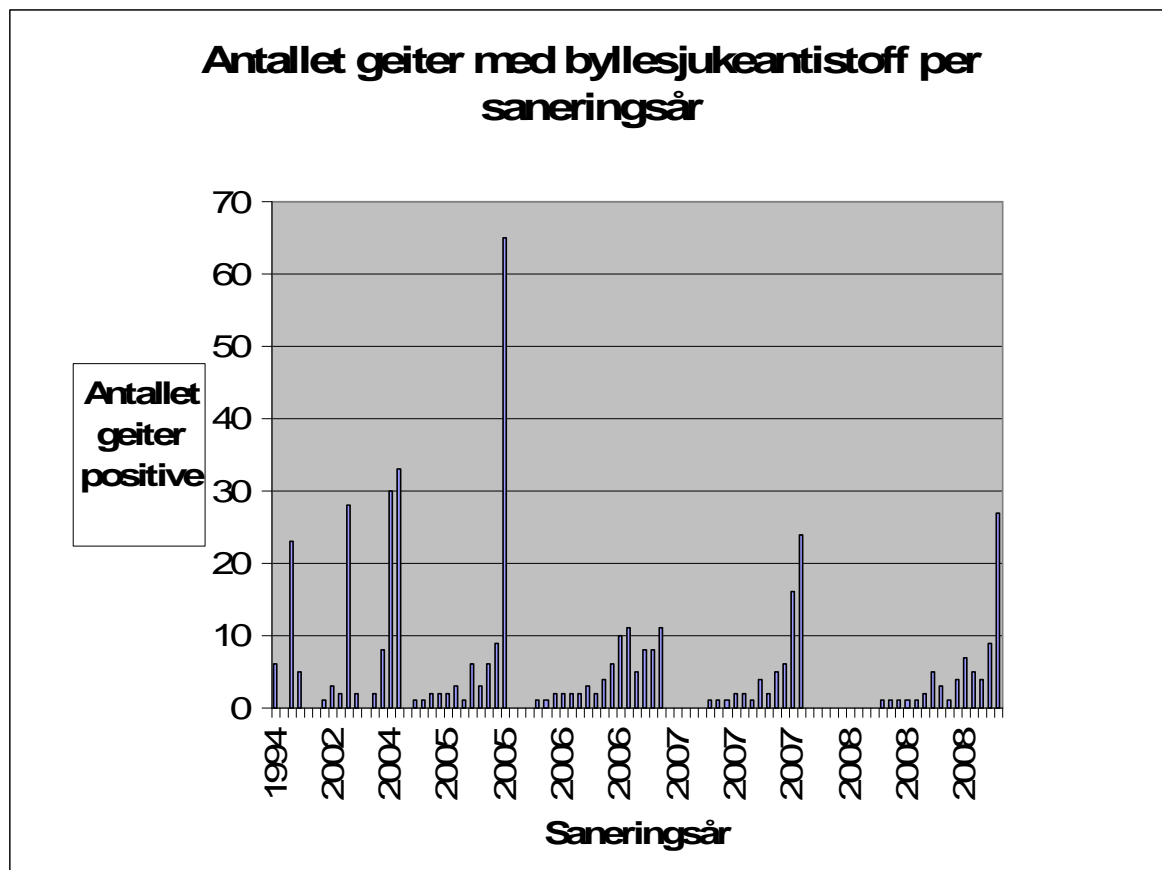
Ytterligere prøvetaking og resultater

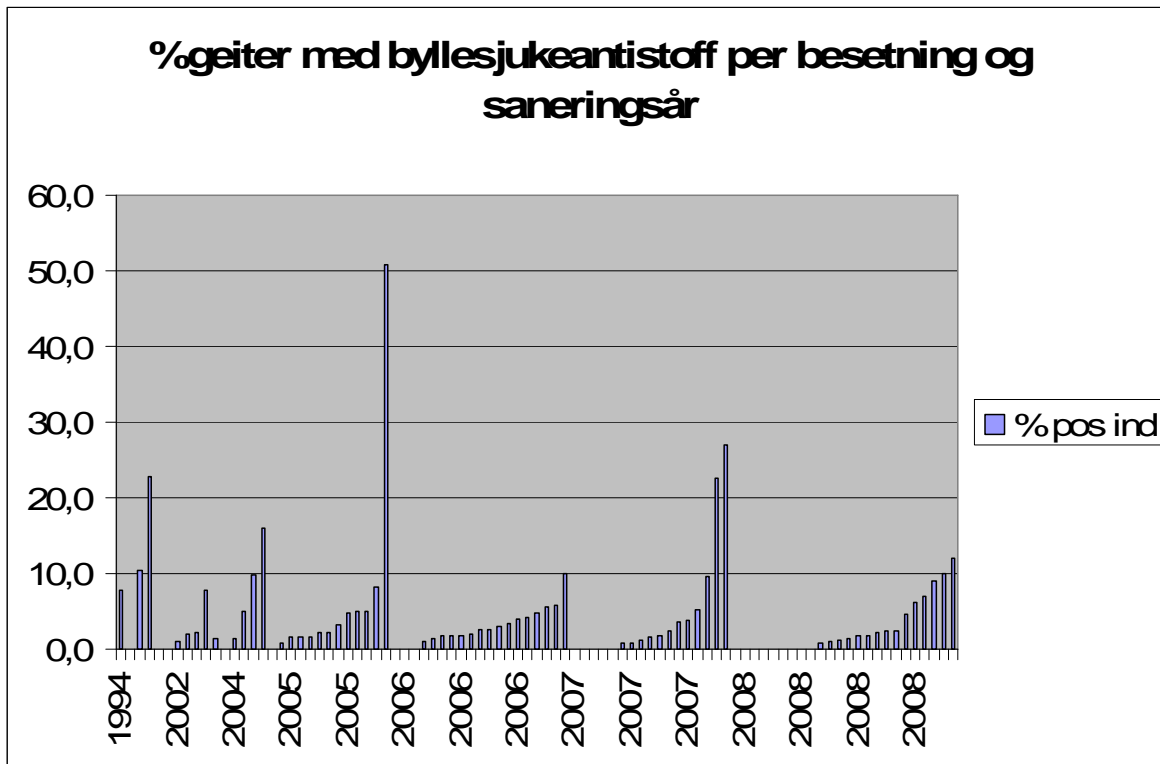
Intensiv prøvetaking og analysevirksomhet i begynnelsen av 2009 gjør at vi nå kan presentere følgende samlede byllesjukeresulater – som angår testing av blodprøver de siste to årene.

Vi viser her resultater fra testede sanerte besetninger hvor prøvetaking i hovedsak skyldes mistanke til byllesjuka i besetning, i kontaktbesetning eller område. Det er derfor ikke å forvente at disse data er representative for alle de sanerte besetningene, men at det sammenlignet med resten av besetningene er en større andel besetninger med test-positive individer i dette materialet.

Oversikt over testing av antistoff mot byllesjuka (bs) i sanerte besetninger per saneringsår

År	Antalle sanerte besetninger	Antall testa besetninger	Antall bes uten bs-antistoff	Antall bes med bs-antistoff	Antall geit med bs-antistoff	Antall testa geiterr	% geit med bs-antistoff
2008	46	24	9	15	72	2181	3,3
2007	46	17	5	12	65	1479	4,4
2006	56	19	3	16	78	2331	3,3
2005	33	13	1	12	101	1324	7,6
2004	14	5	1	4	73	843	8,7
før 2004	18	11	3	8	70	1460	4,8
Sum	213	89	22	67	459	9618	4,8

Oversikt over antallet geiter med antistoff mot byllesjuke i 89 besetninger etter sanering.

Tall dyr i besetningen med påvist antistoff mot byllesjuke	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	16	23	24	27	28	30	33	65
Antall besetninger	22	16	15	5	4	5	5	1	3	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1

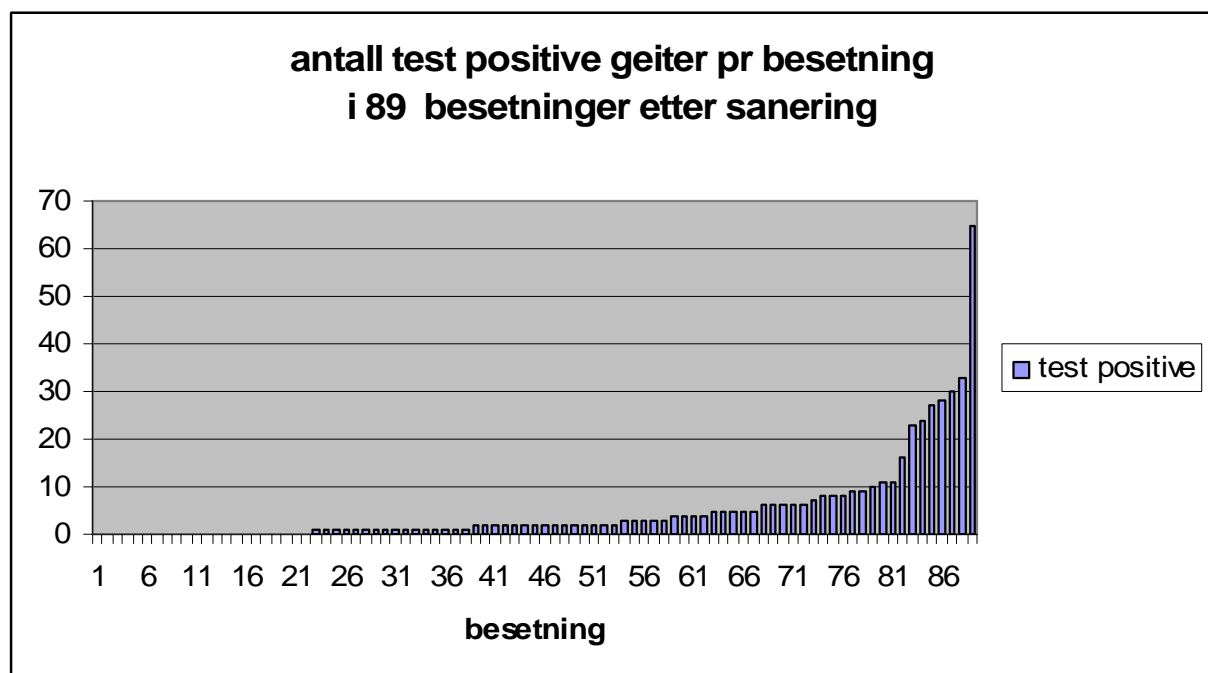
22 besetninger hadde ingen positive dyr

56 besetninger har fått påvist 1-9 positive dyr

11 besetninger har fått påvist 10 positive eller fler

Besetningen med 65 positive dyr fikk påvist klinisk byllesjuke i 2007.

Flertallet av besetningene med klinisk byllesjuke har mer enn 10 positive dyr.

Obduksjon

Det er obdusert 6 geiter med byllesjukeantistoff uten utvendige byller fra Telemark ved Veterinærinstituttet i Oslo. Det var 3 kje og 3 årsgamle geiter. I 2 av årsgeitene ble det ved obduksjon funnet både forandringer i lymfeknuter og dyrket frem byllesjuke-bakterien. På de fire andre ble det ved dyrking fra lymfeknuter funnet en blandingsflora av ulike bakterier. Nylig er det også obdusert 11 geiter fra besetninger med få positive dyr, der byllesjuke ikke ble bekreftet ved obduksjon.

Spørreundersøkelse- Geitrådgiveres svar på hvordan fôring av kje foregår etter sanering

Det er foretatt en undersøkelse blant geitrådgivere, for å kartlegge hvordan kjea blir foret i årene etter snapping. I tabellen under er fordelingen på de svarene vi har mottatt. Vi vurderer det slik at variantene 5,6 og 7 ikke er i tråd med prosjektets anbefalinger. Alternativ 4 er heller ikke optimal med tanke på smitterisiko. Kjeet bør kun få kuråmelk eller råmelk fra mora og siden melkeerstatning i egen kjeavdeling.

TABELL – foring av kje etter saneringsåret

Da vi forventer at de langt fleste besetningene følger regelverket i snappingsåret, er vi i spørsmåla under opptatt av hva som er situasjonen fra og med de snappa/innkjøpte kje selv kjeer og videre i kommende år.

	Sum	%
1.. Antall besetninger som har sanert til og med 2008, og mottatt svar	112	
Hvor mange av dine sanerte besetninger		
2. - forer med kuråmelk og siden melkeerstatning?	18	16,1
3. - gir geiteråmelk fra mora og siden melkeerstatning i egen kjeavdeling?	18	16,1
4. - lar kjea amme mora noen dager og så gir melkeerstatning?	57	50,9
5 - lar kjea amme i mer enn en uke og siden gir dem melkeerstatning?	6	5,4
6 - lar kjea amme geitene hele melkeforingsperioden?	8	7,1
7 - forer kjea med geitemelk i melkeperioden?	7	6,3
8. Andre foringsregimer på kje ? Beskriv nærmere	0	0,0

Smittevern internt og eksternt angående byllesjukesmitte

I en sanering vil det aller meste av smittestoffene bli borte. Norske erfaringer viser at det finnes CAE antistoff ca 1 % av geitene i sanerte flokker og byllesjukeantistoff i ca 3 %. Anbefalingen er utslakting av test positive geiter etter sanering. Etter sanering er det avgjørende med gode interne og eksterne smittevernrutiner for å minimalisere risikoen for å flytte på eventuelle rester av smitte. Når flokken har testet fri for antistoff i tre år kan en regne med at smitten er borte fra besetningen.

Betydningen av et godt og bevisst smittevern kan ikke understrekes nok, og er like viktig etter at saneringen er avsluttet som under snapping og resterende saneringsarbeid. Når vi spesielt trekker fram livdyrhandel som kanskje viktigste risikofaktor i smittevernet, er det fordi en i rangering av risiko uansett dyreart, setter livdyrkontakt på topp. Livdyrhandel bør begrenses til det som er absolutt nødvendig - og det må være sterk bevisstgjøring på å stille krav til at det skal være en så god dokumentasjon som mulig for den livdyrhandel som finner sted. Mange besetninger har etter sanering kjøpt livdyr fra andre nysanerte besetninger. Det kan da ha vært risiko for å få inn geiter som kan ha hatt smitte, uten å ha vært diagnostisert.

Prosjektet vurderte det slik at det å kjøpe livdyr fra nylig sanerte besetninger, var de best dokumenterte dyra som var på markedet på det tidspunkt. Risikoen med livdyrkjøp avtar med avstanden fra saneringstidspunktet i selgerbesetningen, med hensyn til å kunne dokumentere helsestatus på dyra.

Muligheten for livdyrkjøp med lav risiko er større i 2009 enn den var eksempelvis i 2006. Regler for oppfôring av kje må følges som et vesentlig ledd i smittevernet. Snappa kje skal ikke fôres med geiteråmelk. Senere generasjoner skal helst tas fra mora kort tid etter fødsel, og ikke fôres med geiteråmelk ut over kjeets råmelkbehov. Funksjonelle smittesluser på gårdene som blir brukt konsekvent, er en annen forutsetning for at en skal kunne sikre seg mot smitteoverføring mellom besetninger.

Tiltak som er foreslått for styringsgruppa

1. På grunnlag av det vi har funnet ønsker vi å gjennomføre individtesting av alle tidligere sanerte besetninger med tanke på å kunne slakte ut test positive geiter og dermed redusere smittestoff som kan gi risiko for utvikling av klinisk byllesjue Adskillelse mor/barn må praktiseres som en del av utslaktingsstrategien. Nye blodprøver tas regelmessig inntil det ikke lenger har positive funn. Denne prøvetakingen blir svært ressurskrevende, men skal kunne la seg gjennomføre .

2. I alle besetninger som går i gang og sanerer, vil vi i tillegg til å individteste alle dyr for CAE før de er ett år gamle, også individteste for byllesjue. Dette bør gjentas 2 år etter sanering hvis ikke tankmelktesten er godkjent innen den tid, slik at den kan erstatte mye av individtestingen.

3. Intensivere fokuset på smitteforebyggende tiltak, og da særlig om kjeoppdrettet og kvalitetssikring av livdyrhandelen. Alle sanerte bruk bør ha velfungerende smittesluser!

4. Livdyrhandel bør begrenses til det absolutt nødvendige, og den livdyrhandel som skjer må være så kvalitetssikret som det lar seg gjøre. Det som anbefales i de fleste tilfeller er å rekruttere hodyr fra egen flokk og få inn "nytt blod" gjennom semin.

- Selgerbesetning bør ha "ferske" laboratorieresultater som dokumentasjon på at sykdom ikke er påvist, herunder individtesting av de voksne geitene som dokumenterer både CAE- og byllesjuestatus

- Helseattest utstedt av veterinær, som både omhandler besetningens dyr, dokumentasjon som foreligger og tar stilling til om det gjennomføres gode nok smittesikringstiltak i selgerbesetningen. Det må også kunne dokumenteres forsvarlig smittesikring i kjeoppdrettet iht prosjektets retningslinjer.

Oppsummering

Det er få besetninger som har fått påvist klinisk byllesjuka, og det er 11 besetninger som har fått påvist 10 eller fler antistoffpositive geiter etter sanering.

Den nye erfaringen viser i at byllesjukaebakterien kan ligge skjult i enkelte besetninger i mange år før byller kommer til syne.,

I flertallet av de besetninger som får påvist antistoffer er det ikke sett sjuke dyr , og det er viktig at testing og utslakting vil være strategien for å forebygge at de skal få problemer.

MED ØNSKE OM EN FIN VÅR I GEITEFJØSET!

Gran 12. mars 2009

Dag Lindheim
Prosjektleder

Adresse:
Friskere Geiter
TINE Rådgiving
Postboks 58
1431 Ås

Tlf. 91 54 78 10
Epost: friskere.geiter@tine.no

Hjemmeside: <http://geithelse.tine.no>